

Oplæg til borgermøde i Bjergby Forsamlingshus d. 6. maj 2014

Når vi skal diskutere og vurdere, hvorvidt politikerne bør meddele en ny tilladelse til molerindvinding her på Mors, så er der flere vi burde lytte til.

Vi burde lytte til pensioneret professor i geologi ved Århus Universitet, Gunnar Larsen, der i 1985 i forbindelse med rapporten "Molerindvinding på Mors" fik til opgave at fortage en landskabsgeologisk analyse af det samlede bakkelandskab på Nordmors.

Efter Gunnar Larsens vurdering "knytter (der) sig store landskabsgeologiske interesser til bakkelandskabet på Nordmors". Han mente derfor, at det ville være "stærkt ønskeligt, om landskaberne kunne totalbevares for eftertiden, således at de til stadighed kan studeres og fortælle om de landskabsdannende forhold i fortiden".

Konklusionen af hans analyse blev aldrig fulgt, fordi det var molerindustriens magtfulde mænd, der satte det sidste punktum i den førømtalte rapport.

Vi burde lytte til Kristian Kristiansen, der var kontorchef i Fredningsstyrelsen, og som i sin besigtelse af landskaberne i Nordmors skriver, at selv de steder, som man ikke ønskede at friholde for molerindvinding, "målt med national målestok, hører til nogle af vore bedste"

Der burde også have været lyttet til de synspunkter, der blev fremført af Danmarks Naturfredningsforening i 1985, om at friholde området fra Hanklit til Vilsund for molerindvinding. De fik aldrig den medindflydelse, som de ønskede.

Vi burde lytte til de landskabskyndige konsulenter fra Niras, der så sent som i 2008-09, på foranledning af Morsø kommune og Miljøministeriet, udarbejdede en omfattende registrering og analyse af landskabet på Mors med det formål at sikre og styrke de landskabelige og naturmæssige sammenhænge og kvaliteter, som Mors rummer.

Det "dramatiske, storbakkede landskab" fra Salgjerhøj i øst til Vilsund i vest blev vurderet særligt højt, fordi det "er særdeles rigt på visuelle oplevelsesmuligheder, og rummer samtidig en stor variation indenfor spektret. Oplevelsesmulighederne knytter sig til landskabets klart afgrænsede og varierede karakter som helhed samt til det højtliggende og komplekse terræn".

I rapportens anbefalinger til planlægning, vurderes indvinding af råstoffer i dette landskab at være "meget problematisk" og noget, som man så vidt muligt skal "undgå".

Set fra eksperternes perspektiv er der altså ingen tvivl. Landskabet ved Stærhøj og Mosebjerg rummer så store landskabelige kvaliteter, at det bør bevares for eftertiden.

Men man behøver ikke at være ekspert for at kunne se, at landskabet ved Stærhøj og Mosebjerg er i særklasse. Vi kan bare spørge den turist, der besøger Mors for første gang og på vej ned ad Fårtoftmark stopper op – fuldstændig bjergtagen ved synet af landskabet: "Hvad er det for en oplevelse dette landskab giver dig?"

Vi burde følge denne turist op på toppen af Hanklit, hvorfra man har det fulde billede af landskabet, og hvor man forstår, at Salgjerhøj, Stærhøj og Mosebjerg er en helhed, og at det ville være ubærligt om de landskabelige kvaliteter, som denne helhed rummer, skulle gå tabt.

Vi burde lytte til repræsentanter for eftertiden. Vores efterkommere vil glæde sig over, at det vigtigste råstof på Mors, det der er Morsø's DNA – nemlig de enestående bakkelandskaber på Nordmors – ikke endte i alverdens kattebakker. Vores efterkommere, om de så bliver her på øen eller rejser ud i den store verden, vil sætte pris på, at man i 2014 tog et afgørende skridt for at bevare vores alle sammens naturarv.

I "Foreningen til bevarelse af Mosebjerg og Stærhøj" vil vi sikre, at der bliver lyttet til disse argumenter, og at de landskabsmæssige konsekvenser af en evt. molerindvinding bliver taget alvorlig.

Sidste gang vi var samlet her til borgermøde i Bjergby, havde Damolin i sit forslag til en VVM-rapport beskrevet konsekvenserne af den ansøgte indvinding således:

”Når gravning og efterbehandling er endelig afsluttet vil Stærhøj-området fremstå som et andet landskab end det uforstyrrede, omgivende bakkelandskab. Dog vil den skitserede efterbehandling med de to, smalle og landstrakte øst-vestgående dalforløb optræde meget diskret”.

Det var det. To sætninger.

Vi har Michael Dickensons ord for, at dette punkt, denne gang, i den kommende VVM-rapport vil blive ”belyst på en troværdig måde”.

”Vi vil være meget skarpe på den del, der handler om indvindingens virkning på landskabet. Det skal vi have belyst på en troværdig måde (...) det er et følsomt landskab, som kræver, at alt relevant bliver inddraget i vvm-redegørelsen”

(Michael Dickenson, Morsø Folkeblad, 27/3 2014)

D. 6. juni kan vi så alle sammen få indsigt i alle de problemstillinger, der knytter sig til en evt. molerindvinding ved Stærhøj.

Udover indvindingens omfattende negative påvirkning af landskabet, handler det bl.a. om de negative konsekvenser for:

-de folk, der bor tæt på graveområdet, som simpelthen bare må finde sig i gener fra støv og støj, fordi de ikke har en jordisk chance for at sælge deres ejendom.

-den samlede værdiforringelse af de ejendomme, der ligger på ruten fra graveområdet til Nordmorsvej, uanset hvilken vej Damolin vælger at køre.

-den turisme og det friluftsliv, der i disse år oplever en opblomstring i området, men som vil få meget svære vilkår, hvis de små veje primært optages af tung molertransport.

-de massive hverdagstrafikale problemer, som transporten af moleret vil medføre, herunder de enorme omkostninger til vedligeholdelse af vejnettet.

-den forurening som gravning og transport af moler vil medføre.

-de problemer, man vil få med at overholde reglerne fra Verdensarvskontoret i Paris, hvis Hanklit skulle komme på Unescos liste over Verdensarv. Og de dårlige signaler man vil sende til omverdenen ved at tillade gravning så tæt på denne attraktion.

-den kumulative effekt som må medregnes, idet Mosebjerg indtil videre er en del af Regionens råstofplan, og man derfor kan forvente en kommende indvinding i det område.

Samlet set vil konsekvenserne være alt for vidtrækkende til, at det vil være forsvarligt for politikerne at give en tilladelse.

I "Foreningen til bevarelse af Mosebjerg og Stærhøj" er vi 200 medlemmer, som mener, at man fra politisk side bør afvise Damolins ansøgning om råstofindvinding ved Stærhøj.

www.mosebjerg-stærhøj.dk

www.mosebjerg-stærhøj.dk

- **”Stærhøj”**
- Borgermøde
- Bjergby d. 06.05.2014

Referat

Borgermøde i Bjergby 12. januar 2012

Michael Dickenson gennemgik sagens råstofmæssige og historiske aspekter. Graverettigheden stammer fra 1932 og området har været udlagt som råstofgraveområde siden 1985. Kommunen er i henhold til råstoflovens § 5 a bundet af råstofplanen og forpligtiget til at meddele tilladelse til det ansøgte.

Råstoflov

§5a stk5

- Stk. 5. Kommunalbestyrelserne er bundet af råstofplanen i deres planlægning og administration.
- Råstofplanens retn. Linie 1:
- .....Kommunerne forpligtede til at meddele tilladelse under hensyntagen til særlige.....

Naturstyrelsen: Undtagelse:

- ...at der kommer nye forhold frem under kommunens behandling af en ansøgning, i forhold til hvad der lå til grund for regionens udlægning. Der kan endvidere være tale om, at det under kommunens behandling af en ansøgning bliver klart, at et hensyns vægt i den konkrete situation må gives en anden vægt....

- Kommunalbestyrelsen
- **IKKE forpligtet**
- Til at meddele tilladelse efter §5a

- der er undtagelser
- kan selvstændigt at træffe beslutning
- Kendelse Retten Nykøbing F. 06.09.2012

Natur & Miljø's indstilling til Kommunalbestyrelsen 28.11.2011

- På denne baggrund er det Natur og Miljø's opfattelse, at det – set ud fra et retligt synspunkt – vil være muligt at meddele et afslag til indvinding efter råstofloven og **mod erstatning**. Men på grund af arealernes planlægningsmæssige status, som rækker helt tilbage til 1985, så vil kommunen være **forpligtiget** til at meddele en tilladelse efter råstofloven til indvindingen.
-
- Formålet med udarbejdelsen af en **VVM-redegørelse** er derfor ikke at beslutte, *hvorvidt* der kan indvindes moler i området ved Stærhøj, men *hvordan* dette skal ske samt belyse *konsekvenserne* heraf.

Natur & Miljø's indstilling: (Den Kommunerale Forvaltning)

- "Afslag mod erstatning":
  - **Delvist forkert**
- "Forpligtet til at meddele tilladelse":
  - **Forkert**
- "Formålet med VVM"
  - ("ikke hvorvidt men hvordan")
    - **Forkert**
  -

-

Afslag mod erstatning

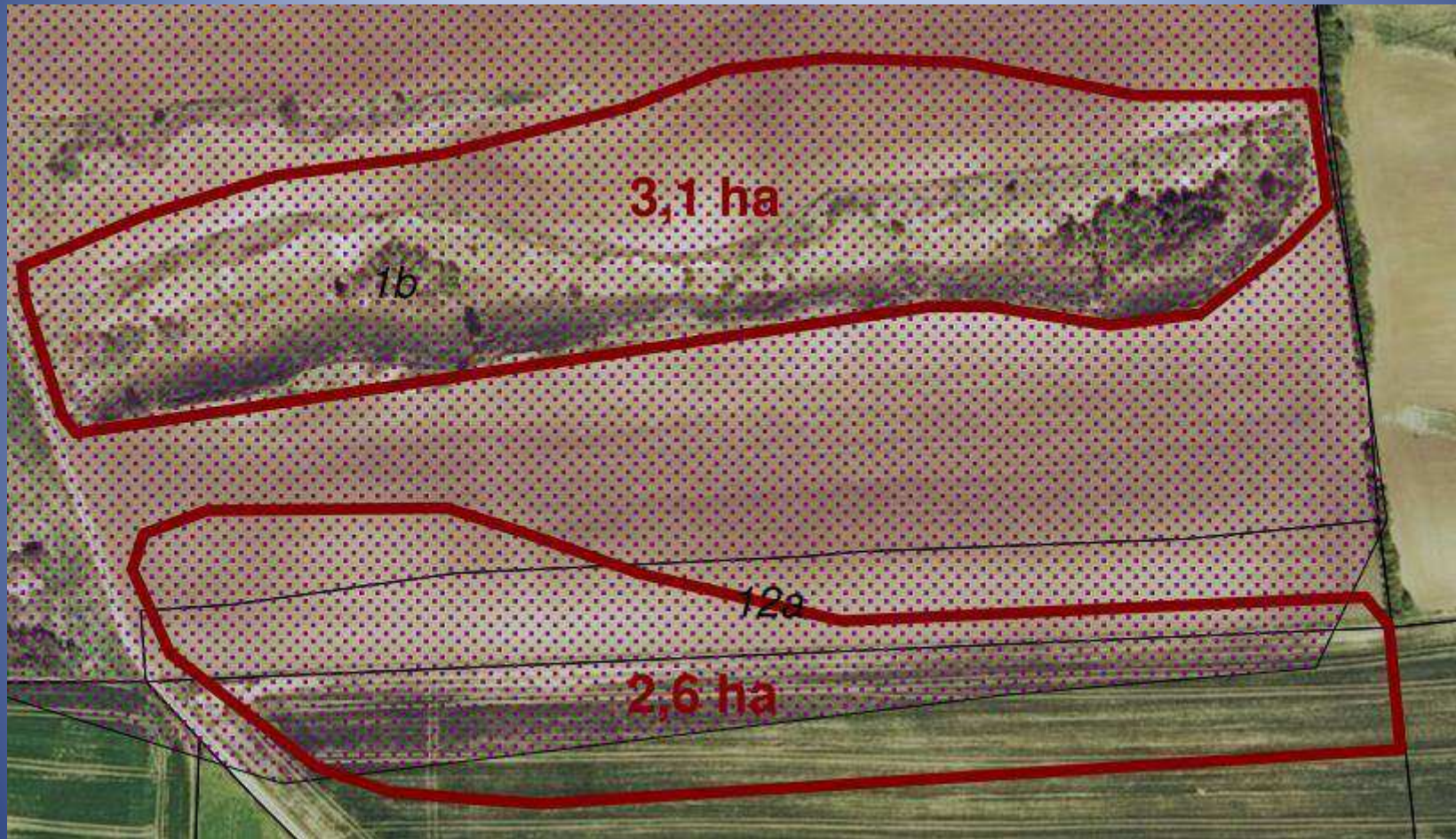
-

Delvist forkert.

Erstatning

- "Anmeldte rettigheder"
- Før 1972
- 1. Råstoflov 1972 (anmeldte)
- * Grundlovens §73
- Råstofloven 1977 (tidsbegrænsning 25 år)
- Råstofloven 2003 (forlængelse til 2028)
- Ret til at **SØGE** erstatning
- Udredes af Miljøministeriet.

Den sydlige grav

Den sydlige grav

-
- Delvist beliggende på matr. Nr.: 2a
- Rettigheden er tinglyst i 1988
- **IKKE en anmeldt rettighed**
- Kan meddele afslag UDEN erstatning!
-

- Kan SØGE erstatning
- for den del af graveområdet
- hvor der er en anmeldt rettighed
- men IKKE for den del af den sydlige grav som
- ligger på matr. Nr. 2a

-

Afslag mod erstatning

-

Delvist forkert.

Natur & Miljø's indstilling til Kommunalbestyrelsen 28.11.2011

- På denne baggrund er det Natur og Miljø's opfattelse, at det – set ud fra et retligt synspunkt – vil være muligt at meddele et afslag til indvinding efter råstofloven og **mod erstatning**. Men på grund af arealernes planlægningsmæssige status, som rækker helt tilbage til 1985, så vil kommunen være **forpligtiget** til at meddele en tilladelse efter råstofloven til indvindingen.
-
- Formålet med udarbejdelsen af en **VVM-redegørelse** er derfor ikke at beslutte, *hvorvidt* der kan indvindes moler i området ved Stærhøj, men *hvordan* dette skal ske samt belyse *konsekvenserne* heraf.

-

Forpligtede til at meddele tilladelse

-

Forkert.

Ingen retsgyldighed!

- *”...på grund af områdets planmæssige status FORPLIGTEDE til at meddele tilladelse...”*
- *”Molerindvinding på Mors 1985”*
- *...dens konklusioner, afledte aftaler og planer...*
- **Ingen retsgyldighed!**
- Kan ikke forpligte Politikere i 30-40-50 år!
- Kan ikke ”overtrumfe” nugældende lovgivning!
- Politikerne er bundet af lovens bestemmelser.

Desuden

Er forudsætningen bortfaldet!

- Skamol:
- 150 direkte ansatte
- 150 beskæftigede i sideerhverv
- 300 i 1985

Dette forudsættes uændret de næste 50 år.....

- I dag reduceret til en brøkdel..
- Og Samfundet har ændret sig på 30 år....!

Ændringen i 2003: vedr. anmeldte rettigheder

§ 51 ophæves.

Erstattes af § 52a:

”Ansøgning om indvindingstilladelse herefter
efter den til enhver tid gældende lovgivning ”

Ligestilles derved med enhver anden ansøgning.

Eneste særstatus er retten til at SØGE
erstatning iflg. Grundlovens § 73.

Udredes i givet fald af Miljøministeriet

-

Forpligtede til at meddele tilladelse

-

Forkert.

Natur & Miljø's indstilling til Kommunalbestyrelsen 28.11.2011

- På denne baggrund er det Natur og Miljø's opfattelse, at det – set ud fra et retligt synspunkt – vil være muligt at meddele et afslag til indvinding efter råstofloven og **mod erstatning**. Men på grund af arealernes planlægningsmæssige status, som rækker helt tilbage til 1985, så vil kommunen være **forpligtiget** til at meddele en tilladelse efter råstofloven til indvindingen.
-
- Formålet med udarbejdelsen af en **VVM-redegørelse** er derfor ikke at beslutte, *hvorvidt* der kan indvindes moler i området ved Stærhøj, men *hvordan* dette skal ske samt belyse *konsekvenserne* heraf.

Natur & Miljø's opfattelse

Formålet m. VVM:

- "Formålet med udarbejdelsen af en VVM-redegørelse er derfor **ikke** at beslutte, ***hvorvidt*** der kan indvindes moler i området ved Stærhøj, **men *hvordan*** dette skal ske samt belyse ***konsekvenserne*** heraf"

- **Forkert**

Miljøministeriet 2009: Vejledning om VVM i Planloven:

- **VVM** betyder Vurdering af Virkningerne på Miljøet. Formålet med VVM er at sikre, at der gennemføres en vurdering af virkningerne på miljøet, som **grundlag for beslutningen om at give eller afslå tilladelse til anlægstyper, der kan påvirke miljøet væsentligt.**
- **Inddragelse af offentligheden er en vigtig del af beslutningsprocessen. På den måde sikres, at myndigheden har et godt grundlag for at træffe miljømæs- sigt bedre beslutninger**

Formålet m. VVM

-
- Forvaltningens formål m. VVM:
... ”ikke at beslutte hvorvidt men hvordan” ...
- Dette indebærer bl.a. :
  - At **uanset** hvad VVM måtte afdække af problematiske forhold og negative skadeeffekter, vil man meddele tilladelse.
  - Det er i forvejen besluttet.....????.....!!!!!!

VVM

- Ikke en pligtøvelse
- Ikke en lovbehaftet tilbage- eller mellemregning fra et allerede kendt facit....
- men
- **BESLUTNINGSGRUNDLAG**
- herunder også
- **Hvorvidt der skal graves**

Status på forløbet

Informationen givet til Borgerne og Politikerne

- *"Forpligtet til at meddele tilladelse"*
- *"Betænkkeligheden ved en evt. erstatning"*
- *"Formålet m. VVM-redegørelsen"*

Forkert grundlag!

Konsekvens:

- Manglende indflydelse
- *"Der er jo ikke noget at gøre"*
- *"Det nytter alligevel ikke noget"*

Og det væsentlige er slet ikke blevet drøftet!

- graves eller ikke graves?
- .....transportveje, graveplaner.....
- Tag selv stilling!!!

Konklusioner:

-
- Politikerne BØR sige NEJ
- Politikerne KAN sige NEJ

www.mosebjerg-stærhøj.dk

Råstoflovens §1

- Bekendtgørelse af lov om råstoffer
- 18. juni 2012.
- - § 1. Lovens formål er at sikre:
    - at udnyttelsen af råstofforekomsterne på land og hav sker som led i en bæredygtig udvikling efter en samlet interesseafvejning og efter en samlet vurdering af de samfundsmæssige hensyn, der er nævnt i § 3,

-

Råstoflovens § 3

- på den ene side lægges vægt på råstofressourcernes omfang og kvalitet og en sikring af råstofressourcernes udnyttelse samt tages erhvervsmæssige hensyn. På den anden side skal der lægges vægt på miljøbeskyttelse og vandforsyningsinteresser, beskyttelse af arkæologiske og geologiske interesser, naturbeskyttelse, herunder bevarelsen af landskabelige værdier ....

Vejledning

- Administration af råstofloven
- Naturstyrelsen 3. september 2012
-
- **Det** betyder, at kommunalbestyrelsen som udgangspunkt skal give råstof tilladelse til ansøgning om erhvervsmæssig råstof tilladelse inden for de i råstofplanen udlagte graveområder. **Undtagelsen** er, at den konkrete afvejning efter råstoflovens § 3 af de konkrete forhold i sagen fører til at tilladelse ikke kan gives.
- Der vil derfor skulle være tale om, at der kommer nye forhold frem under kommunens behandling af en ansøgning, i forhold til hvad der lå til grund for regionens udlægning. Der kan endvidere være tale om, at det under kommunens behandling af en ansøgning bliver klart, at et hensyn vægt i den konkrete situation må gives en anden vægt, for at der kan gives afslag.

Erstatning

- Afslag på ansøgning
- Natur & Miljøklagenævn
- Erstatningskrav mod Miljøministeriet § 73
- Afgøres ikke af Råstofmyndigheden
- Men af Domstolene
- * berettiget til erstatning?
- * udmåling af erstatningen
- Udredes af Staten

Erstatning/ anmeldt rettighed

- Uddrag fra Region Midtjyllands regionplan 2012
- Faktaboks 5
-
- ***
- Hvis tilladelse nægtes (både af kommunalbestyrelse
- og Natur- og Miljøklagenævnet), kan ejeren via en
- domstolsafgørelse kræve erstatning, som i givet fald
- skal udredes af Miljøministeriet.

Politikernes stillingtagen

- Uafhængig af spørgsmål om evt. erstatning .
- Man skal følge lovgivningen
- Spørgsmål om erstatning afklares bagefter.

- Højesteretskendelse 1996
- Indvinding grus anmeldt rettighed 1988
- Afslaget var ikke velbegrundet
- Rettighedsindehaver berettiget til erstatning

Højesteretskendelse 1996

Grundlovens § 73

- Ugeskrift for retssager
- UfR / U.1997.157 H
- Højesteret fandt ikke afslaget velbegrundet
- Rettighedsindehaver erstatningsberettiget.
- **MEN**
- Sagsbehandlingen vedr. indvindingstilladelse
- IKKE påvirkes af spørgsmål om +/- erstatning

Borgermødet Bjergby d. 6.5.2014:

Morsø Kommune's Forvaltning (Natur & Miljø) har de sidste 2-3 år med jævne mellemrum orienteret såvel borgerne i Morsø Kommune som Kommunalpolitikere om, at Kommunalbestyrelsen er pligtig at meddele tilladelse til Damolins ansøgning om indvinding af moler ved Stærhøj.

Dette er efter vor opfattelse ikke korrekt, og hele diskussionen om Stærhøj er derfor foregået på et forkert grundlag, som ikke inddrager det aller væsentligste spørgsmål: om der overhovedet SKAL graves!!!!

På borgermødet i Bjergby d.6.5.2014 blev Forvaltningens indstilling til Kommunalbestyrelsen dateret 28.11.2011 gennemgået og kommenteret punkt for punkt som gengivet i det følgende og med direkte reference til Power Point præsentationens delelementer:

1:

MORSØ KOMMUNE: (Påstand)

” Morsø Kommune er iht. Råstoflovens §5a stk 5 forpligtet til at meddele indvindingstilladelse i et af Region Nordjylland (tidl. Viborg Amt)udlagt råstofgraveområde ved Stærhøj”

BEVAR MOSEBJERG - STÆRHØJ:(Svar)

Som udgangspunkt ja, men der er jf. Naturstyrelsens vejledning flere UNDTAGELSER:

a) Når der påvises nye forhold set i relation til det tidspunkt, hvor området blev udlagt !,,(for hovedpartens vedkommende: 1985)

b) Eller hvis man som kommunalbestyrelse tillægger et hensyn en anden vægt end det Amdsråd/Regionsråd, der udlagde området, gjorde. Der kan her være tale om en række forskellige forhold (infrastrukturelle, økonomiske, naturbevarende..)

2:

MORSØ KOMMUNE: (Påstand)

” Afslag på indvindingstilladelse vil ske mod erstatning”

BEVAR MOSEBJERG STÆRHØJ:(Svar)

Delvis forkert:

Det er kun områderne med en anmeldt rettighed, der kan danne baggrund for , at en indehaver af en rettighed ved afslag på ansøgning om indvindingstilladelse kan rejse et erstatningskrav. Halvdelen af den sydlige grav er en IKKE anmeldt rettighed. Og en evt. erstatning skal udredes af MILJØMINISTERIET og ikke af Morsø Kommune..

3:

MORSØ KOMMUNE:(Påstand)

” ...pga områdets planmæssige status ...1985 .....er Kommunalbestyrelsen forpligtet til at meddele tilladelse”

BEVAR MOSEBJERG STÆRHØJ:(Svar)

Forkert.

Molerrapportens konklusioner blev lagt til grund for planlægningen indenfor råstofområdet og fredningsmyndigheden i Viborg Amt, og er som sådan videregivet til Region Nordjylland fra Regionplan 2005. Men grundlaget for rapporten og politikernes aftale med Skamol er bortfaldet!(se rapportens side 9)

Kan ikke forpligte kommende generationer af Politikere i en tidshorisont på 30-40-50 år...

Ved ændring af råstofloven 2003 blev de fleste særrettigheder for anmeldte rettigheder slettet ved ophævelsen af paragraf 51, og bortset fra at indehaveren beholdt en ret til at søge erstatning ved afslag på ansøgning om indvindingstilladelse efter Grundlovens paragraf 73, har de ikke mere nogen særstatus mht. behandling af ansøgning om indvindingstilladelse.

Kommunal- og Regionspolitikere er bundet af de til enhver tid gældende love – og ikke 30 år gamle aftaler med en privat virksomhed...

4:

MORSØ KOMMUNE:(Påstand)

” Formålet m. VVM er derfor ikke at beslutte hvorvidt men hvordan, der skal graves”

BEVAR MOSEBJERG STÆRHØJ: (svar)

Forkert

VVM skal danne et beslutningsgrundlag – også for spørgsmålet om at give eller afslå tilladelse – jf Miljøministeriets vejledning. Man kan ikke på forhånd beslutte sig for at ville give tilladelse – UANSET hvad VVM måtte afdække af problematiske forhold...

Vi er derfor af den opfattelse, at Morsø Kommune's Forvaltning med sine udmeldinger og indstillinger fejlagtigt har bibragt såvel borgere som politikere den opfattelse, at der ” ikke er noget at gøre” , hvorved man reelt har lukket debatten om det væsentlige, endnu før den har kunnet tage sin begyndelse...

Det finder vi ganske problematisk i et demokratisk samfund!

SÅ POLITIKERNE BØR SIGE NEJ!
OG POLITIKERNE KAN SIGE NEJ!

På vegne af:

Bestyrelsen
Foreningen til bevarelse af ” Mosebjerg” og ” Stærhøj”
www.mosebjerg-stærhøj.dk